

Ulaşım ve mekânsal organizasyon

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Aşağıdaki etkenler mekansal yapının şekillenmesinde özellikle önemlidir:

- *Maliyetler*
- *Erişilebilirlik*
- *Aglomerasyon (Toplanma/Yığılma)*

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Mekansal yapı ve ulaşım ile ilgili altı temel kavram vardır:

- 1. Konum**
- 2. Mesafe**
- 3. Sabit oluş**
- 4. Öznitelikler**
- 5. Görecelilik**
- 6. Dinamikler (Harekete geçiren güçler)**

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Konum:

Bir yerin bulunduğu alanın koordinat sistemine göre referans noktasıdır.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Mesafe:

Bir hareket meydana geldiğinde sürtünmenin bir ölçüsüdür ve en az iki bilinen konum olmaksızın değerlendirilemez. Bu sürtünme zaman, maliyet, çaba, enerji veya psikolojik algı gibi çeşitli faktörlere göre ifade edilebilir.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Sabitlik:

Yerler sabit (mutlak) olduğu için eşitsizlikler yaratır çünkü, ekonomik, sosyal ve politik koşullar değişir buna karşılık coğrafi konumu aynı kalır.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Öznitelikler:

Tüm lokasyonların ya da konumların farklı coğrafi öznitelikleri vardır. Bu öznitelikler lokasyonla, özellikle kendi kaynakları ilgili belirli özellikler dizisidir. Nüfus da işgücü oluşturduğu için bir kaynak olarak düşünülebilir.

Gerçek şu ki, hareketin çekim ve üretiminin arkasındaki önemli bir faktör olarak, farklı lokasyonlar farklı özelliklere sahiptir.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Görelilik:

Daha geniş bir bağlamda ele alınması gerekli olduğu ve bir lokasyon bir diğerine referans çizgisi oluşturduğu için, bütün lokasyonlar görelidir.

Bir lokasyonun önemi, başka bir lokasyonun önemi; yerel, bölgesel ve küresel düzeydeki durumu gözönüne alınarak karşılaştırma yapıldığında değişir.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Dinamikler:

Dinamikler üç önemli konuyu içerir.

- İlk olarak, başka lokasyonlarla ilişkilendirildiğinde bir lokasyonda meydana gelen değişiktir.
- İkincisi; Eğer yeni bir bağlantı yaratılacaksa, bu bağlantıya bağlı olarak lokasyonun önemi değişecektir.
- Üçüncü olarak, değişikliğin niteliği ne olursa olsun olumlu veya olumsuz bir etkisi olacaktır.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Aşağıdaki etkenler ulaşımda mekansal yapının şekillenmesinde özellikle önemlidir:

- *Maliyetler*
- *Erişilebilirlik*
- *Aglomerasyon (Toplanma/Yığılma)*

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Maliyetler:

Faaliyetlerin mekansal dağılımı, mesafe faktörleri yani sürtünme ile ilişkilidir. Mekansal kararlar alınırken ulaşım ile ilgili konularda maliyeti minimize etmeye yönelik kararlar alınır.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Erişilebilirlik:

Bütün lokasyonların erişilebilirlik düzeyleri vardır ancak, bazılarının erişilebilirliği diğerlerinden daha fazladır. Bu nedenle ulaşımdan dolayı bazı yerler diğerlerinden daha değerli olarak algılanır.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Aglomerasyon (Toplanma/Yığılma):

Belirli lokasyonların belirli avantajlarından dolayı belirli faaliyetlerin belirli yerlerde toplanma eğilimi vardır. Daha değerli bir lokasyonda daha çok yığılma gerçekleşecektir. Faaliyetlerin organizasyonu; yerel, bölgesel ve küresel düzeyde erişilebilirlik ve yığılma arasındaki ilişkinin sonucu olarak aslında hiyerarşiktir.

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Birçok çağdaş ulaşım ağı özellikle geçmişten miras alınmış ulaşım altyapılarıdır.

Son iki yüzyıl içinde, yeni teknolojiler sayesinde, hız, kapasite ve verimlilik açısından ulaşımda devrim niteliğinde köklü değişiklikler olsa bile, pek çok ulaşım ağının mekansal yapısı çok fazla değişmedi.

Bazı ulaşım ağlarının mekansal yapısındaki bu durağanlık iki temel faktörle açıklanabilir:

- *Fiziksel özellikler*
- *Tarihsel konular*

Mekânsal Yapı ve Ulaşım

Fiziksel ve tarihsel konular böylesi bir rol oynasa da, yeni ulaşım teknolojileri ya da ulaşım altyapılarının devreye girmesi mevcut ulaşım ağlarının dönüşümüne neden olabilir. Konteyner gemileri, jumbo uçaklar ve ulaşım yönetimindeki yaygın bilgi teknolojileri gibi yeni gelişmeler, ulaşımda yeni çevreler ve yeni mekanlar yaratabilir.

Bu ulaşım teknolojileri ve yenilikleri, küresel etkileşimi yoğunlaştırmakta ve yerlerin görece lokasyonunu değiştirmektedir.

Bu son derece dinamik olan bağlamda, aynı anda iki süreç yer almaktadır:

- ***Uzmanlaşma***
- ***Yoğunlaşma***

Mekan ve Zaman İlişkisi

Mekan ve Zaman İlişkisi

Ulaşımın en temel ilişkilerinden biri, belirli bir zaman içinde ne kadar mesafenin aşılacağıdır. Daha hızlı bir ulaşım şekli ile aynı süre içinde daha uzun bir mesafe katedilebilir.

Ulaşım sistemlerindeki değişme ve gelişmeler zaman ve mekan arasındaki ilişkiyi değiştirmektedir. Bu ilişkiler yerler arasında daha kolay, daha hızlı ve daha ucuz erişimi kapsadığında, bu zaman/mekan yakınsaması (kavuşması) ile sonuçlanır.

Mekan ve Zaman İlişkisi

Bununla birlikte mekansal ve sosyal bakımdan düzensiz bir süreç olduğu için erişilebilirlik farklı yerlerde farklı özellikte olacaktır.

Örneğin, daha büyük hareketliliğin olduğu yerlerde altyapı ve sosyo-ekonomik özelliklerden dolayı nüfus büyüklükleri düzenli bir şekilde dağılmayacaktır (Örneğin: iş çevreleri).

Bütün bu olumsuz süreçlere rağmen 18. ve 19.yüzyıllarda bölgesel ve kıtasal anlamda ulaşımda önemli başarılar elde edildi.

- *Ulusal ve kıtasal demiryolu ağları kuruldu*
- *Gemi teknolojisi ve deniz taşımacılığı sistemleri geliştirildi*
- *20. yüzyılda havayolu ve karayolu sistemleri geliştirildi*

Zaman / Mekan Yakınlaşmasını Sağlayan Temel Faktörler

- *Hız*
- *Ölçek ekonomisi*
- *Ulaşım altyapılarının gelişmesi*
- *Ulaşım terminallerinin yeterliliği*
- *Bilgi teknolojileri vasıtasıyla ulaşımın ikamesi*

Kaynakça

Ekler, C. 2002. Ulaşımında Politika ve Pratik, Ankara.

Kılınçaslan, T. 2012. Kentsel Ulaşım: Ulaşım Sistemi-Toplu Taşıım-Planlama-Politikalar, Ninova Yayınları, İstanbul.

Rodrigue, J.P., Comtois, B.C., Slack, B. 2013. The Geography of Transport Systems, Routledge, New York.

Saatçiođlu, C. 2006. Ulaştırma Sistemleri ve Politikaları, gazi Kitabevi, Ankara.

Tümertekin, E. 1987. Ulaşım Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2053, İstanbul.

Tümertekin, E., Özgüç, N. 2015. Beşeri Cođrafya: İnsan. Kültür. Mekan, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Tümertekin, E., Özgüç, N. 2015. Ekonomik Cođrafya Küreselleşme ve Kalkınma, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Worldwatch Enstitüsü, Dünyanın Durumu, 1993-2012, Tema Yayınları, İstanbul.

Yollar Türk Milli Komitesi. 1994. Karayolları ve Çevre: El Kitabı. Ankara, 1994.